



การจัดการความขัดแย้งตามหลักอริกธนะขององค์การบริหารส่วนตำบล
ในเขตอำเภอสอง จังหวัดแพร่

The Conflict Management according to the Adhikaranasamatha
of Song Sub-District Administrative Organization
in Song District Phrae Province

พระมหาเกียรติศักดิ์ มหาภักดิ์ (สถานป่า)*

Phramaha Keattisak Mahakitti (Satanpha)

พระมหาศุภกิจ สุภกิจโจ, ดร, ดร.ธาดา เจริญกุลศล.**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ (๑) เพื่อศึกษาระดับการจัดการความขัดแย้งตามหลักอริกธนะขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอสอง จังหวัดแพร่ (๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการจัดการความขัดแย้งตามหลักอริกธนะขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอสอง จังหวัดแพร่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งตามหลักอริกธนะขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอสอง จังหวัดแพร่ (๔) เพื่อศึกษาแนวทางการนำหลักอริกธนะไปประยุกต์ใช้ในการจัดการความขัดแย้งขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอสอง จังหวัดแพร่

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรที่ทำงานในองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอสอง จังหวัดแพร่ จำนวน ๓๓๓ คน โดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) วิเคราะห์ข้อมูลโดย ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Anova) และเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน ๘ รูป/คน

* นิสิตปริญญาโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๘๔๐๕๐๒๓ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

** อาจารย์ควมวิทยานิพนธ์

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ระดับความคิดเห็นการจัดการความขัดแย้งตามหลักอริกธนะขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอสอง จังหวัดแพร่ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$ S.D.=0.576)

๒. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของการจัดการความขัดแย้งตามหลักอริกธนะขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอสอง จังหวัดแพร่ จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ประสบการณ์ทำงาน และตำแหน่ง พบว่า ความคิดเห็นของบุคลากร ที่มีต่อการจัดการความขัดแย้งตามหลักอริกธนะขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอสอง จังหวัดแพร่ โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

๓. ผลการศึกษา ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งตามหลักอริกธนะขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอสอง จังหวัดแพร่ พบว่า บุคลากร บางส่วนไม่มีส่วนร่วมในการประชุมและการจัดการ ประชาชนบางพื้นที่ไม่เข้าใจระบบการทำงานขององค์กร ระบบการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งขององค์กรยังไม่ชัดเจน ข้อเสนอแนะควรมีการจัดระบบการบริหารจัดการขององค์กรให้ชัดเจน ประชาสัมพันธ์บทบาทหน้าที่ขององค์กรให้ประชาชนรับทราบ และจัดระบบการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งให้ชัดเจน

๔. แนวทางในการจัดการความขัดแย้งตามหลักอริกธนะขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอสอง จังหวัดแพร่ พบว่า ต้องใช้สติ ความมีเหตุมีผล ความยุติธรรม ในการประนีประนอม และแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง จึงจะทำให้การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประชาชนมีความพึงพอใจ

คำสำคัญ: การจัดการความขัดแย้ง, อริกธนะ ๗

Abstract

The objectives of this study were ๑) to study the level to conflict management accordance to the Addhikaranasamatha of Song sub-district administration organization Phrae province. ๒) to compare the conflict management accordance to the Addhikaranasamatha of Song sub-district administration organization Phrae province which divide to individual factors ๓) to study the problems, obstruction and suggestion about conflict management accordance to the Addhikaranasamatha of Song sub-district administration organization Phrae province. ๔) to study the ways and method to apply Addhikaranasamatha and conflict management of Song sub-district administration organization Phrae province.

This research was mixed methods research. It was quantitative and qualitative research. The population and sample group of this research were ๓๓๓ personnel who worked in Song sub-district administration organization Phrae province, it was evaluate formula sample group of Taro Yamene, it analysed data by

frequency,percentage,mean and standard deviation, t -test F-test and analysis deviation one way anova, correct data by dept-interview with ๘ informants.

The result of this research found that:

๑. The opinion of conflict management level according to Adhikaranasamatha of sub-district administration organization in Song district Phrae province was in high level (= ๔.๐๐ S.D=๐.๕๗๖).

๒. The result of comparison personnel's opinion of conflict management level according to Adhikaranasamatha of sub-district administration organization in Song district, Phrae province, classified sex, age, education background, salary, work experience and status found that the variable of the personnel opinion to of conflict management level according to Adhikaranasamatha of sub-district administration organization in Song district, Phrae province, it was not different ,that rejected document.

๓. The problems, obstruction and suggestion of conflict management level according to Adhikaranasamatha of sub-district administration organization in Song district, Phrae province found that some personnel didn't participate in meeting and organization , people in some area didn't understand the system of organization's work , it was unclear of conflict of problem solving, suggestion should organize system or organization management could clear, advertised the rule of organization for people to understand and set system for conflict solving clearly.

๔.The process of conflict management level according to Adhikaranasamatha of sub-district administration organization in Song district, Phrae province found that it should use mindfulness ,reasonable, justice for kindness and conflict solving, it should make Sub-district administrative organization to effective and effectiveness for people's satisfaction.

Keyword: The Conflict Management, Adhikaranasamatha

๑. บทนำ

นับจากวันที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๓๕ เป็นต้นมา ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขการกระจายอำนาจการปกครองลงสู่ท้องถิ่นในระดับตำบล นับเป็นรูปแบบการบริหารจัดการในระบอบประชาธิปไตยอย่างหนึ่ง ตำบลในเขตชนบท มีชื่อเรียกว่า องค์การบริหารส่วนตำบล

(ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พุทธศักราช ๒๕๓๗)^๑ จึงได้เกิดมีผู้บริหารตำบลขึ้น ซึ่งในการบริหารของผู้บริหารส่วนตำบลนั้นพบว่าการบริหารของผู้บริหารงานบางส่วนบางระดับนั้น ยังมีความบกพร่องในการบริหารงาน ซึ่งคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง ขาดคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารงาน ไม่ได้ใช้หลักธรรมในการแก้ไขปัญหาคาดความรู้ความเข้าใจประสบการณ์และทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ ใช้คนไม่เหมาะสมกับงานทำให้เกิดปัญหาต่างๆ เช่นความแตกแยกในหมู่คณะ ความแตกแยกของสมาชิกในองค์การบริหารส่วนตำบล การให้บริการประชาชน การสงเคราะห์ชุมชน การเอาใจใส่ในกิจการพระพุทธศาสนา และการขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี หรือแม้กระทั่งเกิดความขัดแย้งกันภายในองค์กร หรือแม้แต่ประชาชนที่ที่อยู่ภายใต้การบริหารปกครองเกิดความขัดแย้งกัน ในกรณีความไม่ยุติธรรม หรือความเลื่อมล้ำทางสังคมเกิดขึ้น ย่อมเป็นเหตุและปัจจัยให้เกิดความเสื่อมเสียในระบบการทำงาน สังคมหรือองค์กรนั้นจึงมีการพัฒนาที่ล่าช้า ไม่ทันกับสถานการณ์ตามยุคและสมัย จึงต้องนำหลักธรรมะในทางพระพุทธศาสนา มาใช้ประกอบการบริหารจัดการเพื่อให้การบริหารงานขับเคลื่อนไปในทิศทางที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การบริหารงานต่างๆ บรรลุถึงจุดประสงค์ที่ตั้งไว้นั้น ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องศึกษาทักษะต่างๆ ในการเป็นผู้นำ การจะเป็นผู้นำและผู้บริหารที่ดีได้นั้น ไม่ใช่เรื่องง่าย แต่ก็ไม่ใช่ว่าเรื่องยากหากผู้บริหารหรือผู้นำมีคุณธรรมมีความสามารถและมีทักษะและประสบการณ์

ปัจจุบัน องค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอสอง จังหวัดแพร่อาจเกิดปัญหาหลายๆ อย่าง เช่น ปัญหาที่เกิดจากการไม่เข้าใจกัน หรือเกิดกระบวนการทางความคิดเห็นที่แตกต่างกัน เป็นต้น แต่ก็ถือว่าเป็นปัญหาที่เล็กน้อย ซึ่งอาจจะไม่มีส่วนกระทบต่อการบริหารงานราชการเท่าไร แต่เพื่อสร้างความสามัคคี และเพื่อสร้างความเข้าใจในองค์กร เพื่อเกิดการอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข และหรือเมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้น จะมีวิธีการจัดการอย่างไรเพื่อจะเกิดความสมัคปรสามัคคีได้ดังเดิม จึงต้องอาศัยหลักธรรมะ กล่าวคือหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาช่วยในการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะทำการศึกษาการจัดการความขัดแย้งตามหลักอภิกรรมสมณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอสอง จังหวัดแพร่ เพื่อต้องการส่งเสริมและเผยแผ่หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ร่วมกันบริหารและพัฒนาการปกครองในองค์กรนั้นๆ และยังสามารถนำวิจัยส่วนนี้ไปเป็นแนวทางการบริหารจัดการและการปกครองของผู้ทำหน้าที่ปกครองหรือนักบริหารให้ดียิ่งขึ้น เพราะจะทำให้เราทราบและรู้แนวทางการปฏิบัติ ทราบถึงปัญหา และข้อเสนอแนะในการนำหลักธรรมไปใช้ในการบริหารที่เหมาะสมให้แก่ผู้ปกครองหรือผู้บริหารสืบต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาระดับการจัดการความขัดแย้งตามหลักอภิกรรมสมณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอสอง จังหวัดแพร่

^๑ พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล, พุทธศักราช ๒๕๓๗.

๒. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการจัดการความขัดแย้งตามหลักอริกธมฺมขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอสอง จังหวัดแพร่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๓. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งตามหลักอริกธมฺมขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอสอง จังหวัดแพร่

๔. เพื่อศึกษาแนวทางและการนำหลักอริกธมฺมไปประยุกต์ใช้เกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอสอง จังหวัดแพร่

๔. วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอแกน (Krejcie & Morgan) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๘๒ คน ของบุคลากรที่ทำงานอยู่ในเขตปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอสอง จังหวัดแพร่ และเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทำการทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Anova) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจึงทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ในส่วนของข้อคำถามปลายเปิดที่แสดงปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยทำการจัดกลุ่มตามประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสอบถามปลายเปิด จากนั้นจะทำการวิเคราะห์ โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคลากร จำนวน ๘ รูป/คน ผู้วิจัยทำการจัดกลุ่มข้อมูล (Data Grouping) สาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique) ด้วยวิธีพรรณนาเป็นความเรียง

๕. ผลการวิจัย

๑. ระดับความคิดเห็นการจัดการความขัดแย้งตามหลักอริกธมฺมขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอสอง จังหวัดแพร่ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$ S.D.=0.๕๗๖)

๒. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของการจัดการความขัดแย้งตามหลักอริกธมฺมขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอสอง จังหวัดแพร่ จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ประสิทธิภาพทำงาน และตำแหน่ง พบว่า ความคิดเห็นของบุคลากร ที่มีต่อการจัดการความขัดแย้งตามหลักอริกธมฺมขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอสอง จังหวัดแพร่ โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

๓. ผลการศึกษา ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งตามหลักอริกธมฺมขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอสอง จังหวัดแพร่ พบว่า บุคลากรบางส่วนไม่มีส่วนร่วมในการประชุมและการจัดการ ประชาชนบางพื้นที่ไม่เข้าใจระบบการทำงานขององค์กร ระบบการแก้ไขปัญหความขัดแย้งขององค์กรยังไม่ชัดเจน ข้อเสนอแนะควรมีการจัดระบบการบริหารจัดการขององค์กรให้ชัดเจน ประชาสัมพันธ์บทบาทหน้าที่ขององค์กรให้ประชาชนรับทราบ และจัดระบบการแก้ไขปัญหความขัดแย้งให้ชัดเจน

๔. แนวทางในการจัดการความขัดแย้งตามหลักอริยสัจขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอสอง จังหวัดแพร่ พบว่า ต้องใช้สติ ความมีเหตุมีผล ความยุติธรรม ในการประนีประนอม และแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง จึงจะทำให้การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประชาชนมีความพึงพอใจ

๖. ข้อเสนอแนะ

ด้านสัมมนา

๑) องค์การบริหารส่วนตำบลต้องหมั่นมีการประชุมปรึกษาหารือ จัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสามัคคี สร้างความเข้าใจให้แก่บุคลากรอย่างเป็นระบบระเบียบ

๒) องค์การบริหารส่วนตำบลต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริตรอบคอบและควรจัดวางยุทธศาสตร์ในพันธกิจเกี่ยวกับการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่เพื่อสร้างความเข้าใจต่อสาธารณะชน โดยดำเนินการอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งมีกระบวนการติดตามและประเมินผลประสิทธิภาพ

ด้านสติวินัย

๑) องค์การบริหารส่วนตำบลควรคำนึงถึงการใช้สติในการตัดสินใจอย่างมีสมานฉันท์จัดการทุกอย่างด้วยความเป็นผู้เสียสละ

๒) องค์การบริหารส่วนตำบลควรปฏิบัติหน้าที่คือการจัดการด้วยความรักและความหวังดีต่อทุกคน และรู้เท่าทันสถานการณ์ทุกอย่าง ตัดสินผู้อื่นด้วยความรู้และความเข้าใจ ดำรงตนให้เป็นผู้ที่มีความรักและหวัง

ด้านอุเบกขา

๑) องค์การบริหารส่วนตำบลต้องคำนึงถึงการใช้สติในการตัดสินใจอย่างมีสมานฉันท์จัดการทุกอย่างด้วยความเป็นผู้เสียสละ ความเป็นผู้มีน้ำใจเอื้อเฟื้อให้กัน ไม่ถือโทษโกรธกันในขณะที่ทำโดยไม่ได้เจตนา มีเมตตาธรรมประจักษ์เสมอ

๒) องค์การบริหารส่วนตำบลปฏิบัติหน้าที่คือการจัดการด้วยความรักและความหวังดีต่อทุกคนการยอมรับในความคิดที่แตกต่างจากความคิดของเราเอง เท่ากับว่าเราก็เป็นคนที่มีใจกว้างด้านความคิด ไม่เป็นเผด็จการด้านความคิด

ปัญญา

๑) องค์การบริหารส่วนตำบลต้องปฏิบัติหน้าที่โดยอาศัยปัจจัยคือเหตุผล ใช้หลักความถูกต้องมากกว่าความถูกต้อง รับผิดชอบต่อความคิดหลายรูปแบบ

๒) องค์การบริหารส่วนตำบลควรดูแลเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติหน้าที่ อาศัยหลักเหตุผลและผลประกอบการจัดการ หมั่นทบทวนพิจารณาความคิดที่แตกต่าง

เยถุญญ

๑) องค์การบริหารส่วนตำบลต้อง มีการเคารพเสียงข้างมา ไม่มองข้ามเสียงข้างน้อย ความเป็นประชาธิปไตย

๒) องค์การบริหารส่วนตำบลควรถือเอาตามเสียงข้างมาก กล่าวคือการถือนั่นในรูปแบบที่เป็นประชาธิปไตย ในสังคมต่างๆย่อมต้องใช้รูปแบบนี้เหมือนกัน การยึดถือรูปแบบนี้ย่อมสามารถทำให้เกิดสมานฉันท์ได้อย่างบริสุทธิ์ใจ

ตัสสาปาปิยสิกาวินัย

๑) องค์การบริหารส่วนตำบลต้องกำหนดกฎเกณฑ์อย่างมีประสิทธิภาพ บังคับใช้กฎหรือข้อบังคับอย่างยุติธรรม เมื่อเกิดความผิดพลาด ต้องใช้หลักเมตตาธรรม

๒) องค์การบริหารส่วนตำบลควรกำหนดกฎเกณฑ์เป็นตามหลักคุณธรรม ยึดหลักเมตตาธรรมในการตัดสิน กล่าวตักเตือนก่อนที่จะเกิดความผิดพลาดอย่างสม่ำเสมอ

ติณวัตรการกะวินัย

๑) องค์การบริหารส่วนตำบลพยายามเจรจากันด้วยถ้อยคำเชิงของร้องกันและกัน เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดของกันและกัน การจัดการความขัดแย้งด้วยการประนีประนอม ย่อมทำให้ความขัดแย้งนั้นมลายหายสิ้น มีแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์เท่านั้น

๒) องค์การบริหารส่วนตำบลแก้ไขปัญหาพิพาท หรือแม้กระทั่งการแก้ไขความขัดแย้งต่างจะบรรเทาเบาบางลงได้ ต้องอาศัยหลักธรรมในการนำมาปฏิบัติ คือหลักประนีประนอมกัน ให้เกียรติกันและกัน เอาใจกันและกัน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย:

(๑) หนังสือ

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล. พุทธศักราช, ๒๕๓๗.

(๒) วิทยานิพนธ์

เกรียงไกร ชัยชมภู. “บทบาทของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นภาคเหนือตอนบนในการเสริมสร้างธรรมาภิบาลของการปกครองส่วนท้องถิ่น”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๓.

เฉลิม สมท่า. “การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๗.

ชูวงศ์ ฉายะบุตร. อ่างใน พระปลัดอำนาจ ปญฺญารโ (ผลจันทร์). “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำจั้น อำเภอยางตลาด จังหวัดบึงกาฬ”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

เดือน ทิพย์ท่า และคณะ. “กระบวนการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร”. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต. สาขาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๖.

เดือนใจ ฤทธิจักร. “ธรรมาภิบาลในการบริหารสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ตามทัศนะของบุคลากรสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๕๐.

ธนภุช ฉัตรเลขวนิช. “การศึกษาเชิงเปรียบเทียบการดำเนินชีวิตของอุบาสกในสมัยพุทธกาลและในสมัยปัจจุบัน”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

นันทนา จิตมุสิก. “การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระนอง”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี, ๒๕๔๖.

นางสาวอรปรียา วสุมหันต์ ได้วิจัยเรื่องพุทธวิธีจัดการความขัดแย้งในทัศนะของพระไพศาล วิสาโล ๒๕๕๔.